

Näkökulmia kieltenväliseen siteeraukseen journalismissa ja sen laadunarviointiin

Nina Havumetsä
Itä-Suomen yliopisto

Abstract

Interlingual quoting (Haapanen and Perrin 2019) and other forms of translated reported speech form an essential part of journalistic translation. The research material of this paper covers a response given by a top Russian politician, in Russian, to a question by an English-speaking reporter at a press conference; of the simultaneous English interpretation of the response; and of reports covering the response in English and Finnish media. Journalistic translation is seen as translatorial action. In the analysis, translatorial action concepts introduced by Koskela et al. (2017) are applied, including duplicating, summarizing, and expanding source-language speech in the target language. The translated quotes found in the material are analyzed to see whether they correspond with the general journalistic functions of quotes (e.g., Haapanen 2017). The analysis shows that most translated quotes are in line with their journalistic functions. The results support previous findings (Schäffner 2012) of the downplayed role of interpretation as a journalistic source text and indicate that journalists may be more aware that they act as paraprofessional translators than previously suggested.

Keywords: interlingual quoting, journalistic translation, translatorial action, quality assessment

Avainsanat: kieltenvälinen siteeraus, journalistinen kääntäminen, translatorinen toiminta, laadunarviointi

1 Johdanto

Tämä tutkimus kuuluu journalistisen kääntämisen tutkimuksen piiriin. Keskityn venäjänkieliseen vastaukseen, jonka poliitikko antoi lehdistötilaisuudessa hänelle esitettyyn englanninkieliseen kysymykseen, ja vastauksen referointiin uutisissa, jotka koskivat lehdistötilaisuuden antia. Aineistoni koostuu venäjänkielisestä vastauksesta, sen simultaanitulkkeesta englanniksi sekä vastauksesta tehdyistä suomen- ja englanninkielisistä uutisista.

Journalistista kääntämistä tutkitaan vilkkaasti (ks. Valdeón 2015, joka on yksityiskohdainen katsaus aihepiiriin tutkimukseen). Journalismiin kuuluukin erilaisia tilanteita, joissa

kääntämistä tarvitaan, ja tapoja, joilla tarpeeseen vastataan. Kielitaitonsa mukaan toimitaja voi esimerkiksi haastatella vieraskielistä henkilöä tämän kielellä ja kirjoittaa artikkelin referoimalla haastateltua henkilöä omalla kielellään. Haastattelu voidaan myös käydä tulkin välityksellä tai artikkelin laatimiseen voi osallistua kääntäjä. Lisäksi kansainväliset uutistoimistot tuottavat uutisia monista eri maista englanniksi ja muilla yleisesti puhutuilla kielillä, minkä jälkeen uutinen tai sen osia julkaistaan käännettynä. Journalistista kääntämistä voi tarkastella eri näkökulmista, kuten toimija-, kirjoitusprosessi- tai uutistuotantolähtöisesti tai tekstuaalisesti. Tässä tutkimuksessa vertailen etupäässä käännettujen sitaattien lähteinä käytettyjä suullisia tekstejä tapaan, jolla niitä referoidaan kirjallisesti kohdekielellä, sekä pohdin käännetyn referoinnin laadunarviointiin liittyviä kysymyksiä. Mielenkiintoni kohteena on erityisesti käännetty sitaatti eli suora esitys, joka ”ikään kuin siirtää alkuperäisen puheen sellaisenaan keskelle muuta kerrontaa” (VISK § 1460). Kirjoitetussa journalismissa sitaatit erotetaan muusta tekstistä sitaattimerkein tai repliikkiviivalla, ja niihin yhdistetään usein johtolause.

Toimittajan kysymykseen lehdistötilaisuudessa annettu vastaus, jonka kääntämistä uutistekstiin tarkastelen, on poliittinen teksti. Poliittisten tekstien kääntämisen tutkimukseen on kannustanut muun muassa Christina Schäffner (2012). Hänen mukaansa poliittiset kannanotot leviävät kääntämisen ja tulkkauksen avulla, jotka puolestaan tapahtuvat osana kulloistakin institutionaalista ympäristöä kääntämiseen vaikuttavine tavoitteineen, sääntöineen ja käytäntöineen. Tällainen instituutio on esimerkiksi uutistoimitus, jossa muovataan uutistekstejä eri lähteistä journalististen periaatteiden ja toimituksellisten linjausten mukaan. Media on osa tiedonvälityksen diskurssiketjua, jossa ”poliittista todellisuutta (re)konstruoidaan” (mts. 120, käänös minun). Schäffner (2012: 115, 118) tarkastelee tilannetta, jossa poliittista diskurssia sijoitetaan uuteen, erikieliseen kontekstiin lehdistötilaisuuden uutisoinnissa. Hän kiinnittää huomiota muun muassa siihen, että tapa, jolla sitaatteja ja epäsuoraa kerrontaa yhdistetään, voi vaikuttaa siteerattavasta poliittisesta toimijasta syntyvään kuvaan. Hän toteaa, että kun referoidaan alkuperäisen puheen sijaan tulketta tai käännöstä kertomatta siitä lukijoille, kääntämisen tai tulkkauksen olemassaolo muuttuu ikään kuin näkymättömäksi tässä prosessissa. Lisäksi välikielisten tekstien käyttäminen journalistisena lähteenä voi vääristää sanottua, jos toimittaja ei ole tietoinen siitä, että hänen lähteensä onkin käänös. Tämä havainto liittyy etenkin englanttiin ja sen asemaan *lingua francana* sekä kansainvälisten uutistoimistojen toimintaan.

Lauri Haapanen (2017) erittelee sitaatin poimimista journalistisesta lähdetekstistä ja siirtämistä uuteen ympäristöön tilanteissa, joissa ei tapahdu kääntämistä vaan haastattelu tehdään samalla kielellä, jolla artikkeli julkaistaan. Sitaatin tehtävä lehtiartikkelissa on Haapasen (2017: 3–4) mukaan muun muassa (1) kertoa sekä mitä siteerattu henkilö on sanonut että millä tavalla hän on puhunut, (2) kohdistaa vastuu sitaatin asiasisällöstä oikealle taholle ja (3) lisätä jutun vakuuttavuutta. Kun sitaatti on irrotettu alkuperäisestä kontekstistaan, se sijoitetaan uuteen kontekstiin. Siinä yhteydessä toimittajat usein yleiskielistävät sitaattien kieltä, mutta saattavat jättää niihin valikoituja puhekielimäisyyksiä. Toimittajat saattavat lisäksi tiivistää sitaattia, jotta siteeratun tekstin sanoma kävisi selvemmin ilmi. Sitaatteja käytetään myös rakentamaan ja rytmittämään artikkelin kerrontaa (mp.).

Siteeraus on siis monitahoinen prosessi, jossa puhunnos irrotetaan kontekstistaan ja sijoitetaan uuteen ympäristöön, jossa sitä käytetään eri tarkoitukseen ja jossa sen kieltä muokataan. Siteerauksen yllä esiteltyjen journalististen tarkoituserien voi olettaa olevan sovellettavissa myös tilanteisiin, joissa sitaatteja käännetään ja sijoitetaan toisen kulttuurin mediassa käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin tarkastella tällaisen kieltenvälisen siteerauksen laatua arvioimalla sen kykyä toteuttaa siteerauksen journalistisia funktioita. Tutkimuksessa arvioidaan, välittääkö käännetty sitaatti alkuperäisen puhunnoksen merkityksen oikein, jotta vastuu kohdistuisi oikealle henkilölle ja oikeasta asiasta (tehtävät 1 ja 2), mitä vakuuttavuus (tehtävä 3) puolestaan edellyttää. Lisäksi pohditaan, välittykö käännettyistä sitaateista se tapa, jolla alkuperäinen puhuja on asiasta puhunut (tehtävä 1), sekä arvioidaan kieliasuun liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät siteerauksen journalistiset funktiot, jotka liittyvät jutun kerronnan rakentamiseen.

2 Sitaintien ja muun referoinnin kääntämisen erityispiirteitä

Journalistisen kääntämisen tutkimus on nostanut esiin journalistisen kääntämisen laatuun mahdollisesti vaikuttavia kysymyksiä, vaikka laatu ei ole ollut varsinaisena tutkimuskohteena. Tutkimus on tuonut esille muun muassa kulttuuristen merkitysten tarkan välittämisen ongelmia (Holland 2006), käännosten muovaamista ideologisesti tai poliittisesti sopivammiksi (Kang 2007; suorasta kerronnasta varsinkin Chen 2009) sekä kääntävän toimittajan kulttuurisen ymmärtämisen puutteita (Haapanen & Perrin 2019).

Kuten muutakin kääntämistä, myös journalistista kääntämistä arvioitaessa on huomioitava olosuhteet, joissa kääntäminen tapahtuu. Lauri Haapanen ja Daniel Perrin (2019: 18–19) ovat kartoittaneet kieltenvälistä siteerausta (johon he viittaavat englanniksi termillä *translingual quoting*). He (mts. 35–36) ovat tunnistaneeet kaksi kielirajat ylittävän siteerauksen tyyppiä, joihin liittyy tiettyjä riskejä. Näiden siteeraustyyppien välinen ero perustuu siihen, saako toimittaja käännettävän tai käännoksen avulla hyödynnettävän aineiston valmiina vai hankkiiko hän aineistonsa itse osallistumalla toimijana tilanteeseen, jossa lähtökielinen aineisto syntyy. Ensimmäisessä tyyppissä toimittaja kääntää sitaatteja, jotka sisältyvät jonkun toisen kirjoittamaan valmiiseen vieraskieliseen artikkeliin. Toimittaja voi kääntää artikkelin kokonaan tai hyödyntää sen jotakin osaa – kuten sitaatteja – uuden, kohdekielisen artikkelin raaka-aineena. Käännoksestä vastaa usein kohdekielinen toimittaja itse. Tämän tyyppin siteeraukseen liittyy lähtökielen puutteellisen ymmärtämisen aiheuttama virhetulkinnan riski.

Toisen tyyppistä siteerausta (mp.) tapahtuu tilanteissa, joissa toimittaja tekee jollakin muulla kuin artikkelinsa julkaisukielellä haastattelun, jonka hän sitten muokkaa julkaisukieliseksi artikkeliksi. Kieli, jolla haastattelu tehdään, saattaa tällaisissa tapauksissa olla toimittajalle ja haastateltavallekin vieras, jolloin riskiksi muodostuu merkitys vivahteiden katoaminen. Merkitys vivahteiden katoamiseen voi vaikuttaa lisäksi se, että toimittaja pohjaa artikkelinsa muistiinpanoihin, jotka hän on kääntänyt haastattelun aikana artikkelin julkaisukielelle, sekä tulkin tai muun avustajan käyttö kielellisenä ja kulttuurisena välittäjänä. Haapasen ja Perrinin (mp.) siteeraustyyppit voi nähdä niin, että ensimmäisen

tyypin toimittaja-kääntäjä on tulkitsijana etäämmällä alkuperäisestä puhutusta tekstistä kuin toisen siteeraustyypin toimittaja-kääntäjä. Esimerkiksi toisen siteeraustyypin toimittaja-kääntäjän tulkinta perustuu osin elekieleen ja äänenpainoihin, joita ensimmäisen siteeraustyypin toimittaja-kääntäjä ei aina voi hyödyntää.

Journalistit toimivat journalismin eettisten sääntöjen ja työnantajansa toimituksellisten linjausten mukaan, jolloin heidän työnsä laatua on myös arvioitava näiden reunaehtojen mukaan. Kääntäessään he noudattanevat jonkinlaisia kääntämistä säänteleviä normeja, vaikka niitä todennäköisesti ei ole sisäistetty kääntäjänkoulutuksessa tai käännösosalalla toimittaessa vaan toimittajan työssä tai muussa toiminnassa. Sitä, millaisia toimittajien kääntämistä koskevat normit ja tavoitteet ovat ja poikkeavatko ne ammatikääntäjien noudattamista normeista, ei tietojeni mukaan ole tutkittu, mutta Haapasen ja Perrinin (2019) etnografinen tutkimus viittaa siihen, että kääntävien toimittajien tavoitteet ovat varsin yhteneväisiä kääntämisen yleisten tavoitteiden, kuten oikean tulkinnan ja sen tarkan välittämisen, kanssa. Toimittaja saattaa esimerkiksi arvioida kriittisesti kollegan tekemän käännöksen oikeellisuutta tai lisätä ymmärrettävyyttä yksinkertaistamalla käännöksen lauserakennetta (mts. 27), parantaa tyyliä ja sanaston vaihtelevuutta (mts. 33) sekä pyrkiä yhtenäiseen terminologiaan tai kohentaa voice over -puheen sujuvuutta (mts. 34). Tämän perusteella suhtautuminen kääntämiseen vaikuttaa nojautuvan kääntämistä koskeviin periaatteisiin, vaikka toimittajat eivät näkisikään itseään kääntäjinä, kuten tutkimuksissa on esitetty (Bielsa 2007: 136; Holland 2013: 337).

Journalismin periaatteiden ja yleisen käsityksen vastaisesti sitaatti ei välttämättä ole sanatarkka toisto, sillä sanotun sisältämä informaatio voidaan esittää eri järjestyksessä kuin alun perin ja osa informaatiosta voidaan jättää pois tai ilmaista tiiviimmässä muodossa (Haapanen 2016: 246). Voidaan ajatella, että siteeraus heijastelee käytännössä tapaa, jolla keskustelussa referoimme toisen henkilön puhetta. Sovellankin aineistoni kuvauksessa Merja Koskelan ym. (2017) käsitteistöä, jota he ovat käyttäneet tutkiessaan translatorista toimintaa kaksikielisissä kokouksissa. Translatorista toimintaa on “mikä tahansa toiminta, jonka suorittaja omaksuu kääntäjän roolin kaksi- tai monikielisessä tilanteessa tarkoituksenaan ilmaista yhdellä kielellä puhuttu tai kirjoitettu sisältö siihen liittyvän erikielisen sisällön avulla vastaanottajille, joilla on mahdollisesti erilaiset käännöstä koskevat tarpeet ja käyttötarkoitukset” (mts. 469–470; käännös englannista minun). Translatorisesti toimiva henkilö siis esimerkiksi tulkkaa yhdellä kielellä ilmaistun asian kokonaan tai osittain toiselle kielelle. Määritelmä antaa tilaa erilaisille tilanteille, joissa kääntämistä tapahtuu.

Tässä artikkelissa tarkastellaan puhunnoksesta kääntämisen avulla tehtyjä kirjallisia uutisia, jotka sisältävät sitaatteja, joten Koskelan ym. (2017) puhutulle kielelle tarkoitettu lähestymistapa on luonteva. Heidän määritelmänsä ei sulje pois toimintaa, jossa translatorisuus toteutuu puhutusta kirjoitetuksi tekstiksi, eikä myöskään jonkin institutionaalisen viitekehyksen sisäistä ja sen normien ja käytäntöjen mukaista translatorisuutta. Päinvastoin, he määrittelevät tuon kaltaisen ammattimaisessa, institutionaalisisessa kontekstissa tapahtuvan kääntämisen paraprofessionaaliseksi kääntämiseksi erotuksena sekä ammatikääntämisestä että amatöörikäntämisestä. Itse termi **paraprofessionaalinen** ei myöskään ota kantaa käännösten laatuun. (Koskela ym. 2017: 466.) Kirjoittajat erottavat

aineistostaan kolme translatorisen toiminnan tyyppiä: Translatorinen toimija voi ensinnäkin **toistaa** (*duplicate*) eri kielellä ilmaistun sisällön samansisältöisenä kohdekielellä. Hän voi myös tehdä kohdekielisen **yhteenvedon** (*summarize*) lähtökielellä sanotusta tai, kolmanneksi, hän voi toistaa osan sanotusta kohdekielellä ja **laajentaa** (*expand*) sitä lisäämällä siihen jotakin sisältöä. (mts. 470, 479–480.) Nämä ovat melko karkeasti määriteltyjä toimintatyyppiä verrattuna joihinkin käännösstrategiamalleihin, jotka erittelevät kääntämisen keinoja jopa sanaluokan vaihdon tarkkuudella. Ne kuvaavat kuitenkin varsin osuvasti puhutun kielen referointia, tapahtuipa se yhdellä kielellä tai liittyipä siihen kääntämistä, ja mahdollistavat samalla kuvauksen tarkentamisen esimerkiksi käyttämällä erilaisia suoran ja epäsuoran kerronnan tyyppiä. Niitä voi tarkastella lisäksi muun muassa informaatioisisältöä muokkaavien käännöskeinojen, kuten lisäyksen, poiston, implisitoinnin ja eksplisitoinnin, valossa.

3 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Aineistoni on koottu Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrovin Münchenin 54. turvallisuuskokouksessa 17.2.2018 antamasta vastauksesta toimittajan kysymykseen ja sitä referoivista uutisteksteistä. Münchenin turvallisuuskonferenssi on vuosittainen tapahtuma, johon kokoontuu johtavia poliitikkoja ympäri maailman keskustelemaan turvallisuuspolitiikasta. Ministeri Lavrov piti konferenssissa lyhyen venäjänkielisen puheen, minkä jälkeen hän vastasi toimittajien kysymyksiin. Tilaisuudessa oli tallenteessa (MSC 17.2.2018) kuultava simultaanitulkkaus venäjältä englanniksi. Koska tutkimuskohteenani oleva kysymys–vastaus-pari nousi otsikoihin ympäri maailman, aineistoni mahdollistaa eri medioiden julkaisemien käännösten keskinäisen vertailun sekä käännösten vertailun niiden (oletettuihin) lähtöteksteihin. Vertailen sitaatteja ja myös muuta referointia alkuperäiseen venäjänkieliseen puheeseen ja englanninkieliseen tulkkeeseen ja pohdin kieltenvälisen siteerauksen laadun arvioimista ennen kaikkea merkityksen välittämisen tarkkuuden ja sitaattien journalististen funktioiden (ks. edellä ja Haapanen 2017) toteutumisen näkökulmasta. Päätös valita jokin lausunto tai sen osa sitaatiksi ja sitaatin sijoittaminen osaksi artikkelia on journalistinen ja kuuluu journalismin tutkimuksen piiriin. Rajaan näiden ratkaisujen tarkastelun tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Aineisto jakautuu teksteihin, jotka luokittelen lähteiksi (teksteiksi, joita mediassa on referoitu) ja käännöspohjaisiksi uutisiksi. Aineistoani voi pitää niin sanottuna ad hoc -aineistona, joka on rajallinen ja muodostettu tiettyä tarkoitusta varten. Tallaiseen aineistoon perustuvien tulosten yleistettävyyks on rajallinen. (Valdeón 2019: 82.)

4 Lähteestä sitaatiksi

Aineistoni osa, jota nimitän ”lähteiksi” edellä kuvatun mukaan, koostuu alkuperäisestä venäjänkielisestä vastauksesta (esimerkki 1) ja sen englanninkielisestä simultaanitulkkeesta (esimerkki 2). Tulke olisi mahdollista lukea myös käännökseksi, mitä se toki onkin. Tässä tapauksessa kuitenkin luokittelen sen lähteeksi, koska todennäköisesti moni venäjää ymmärtämätön mutta englantia ymmärtävä toimittaja on käyttänyt sitä lähteenä.

Muita mahdollisia lähteitä ovat Venäjän ulkoministeriön julkaisema englanninnos ministerin puheenvuorosta ja ulkoministeriön laatima venäjänkielinen litterointi.

Kontekstin hahmottamiseksi mukana on konferenssissa ulkoministeri Sergei Lavroville esitetyn kysymyksen litterointi. Kysymyksen ja esimerkit 1–2 olen litteroinut videoilta.

Toimittaja Edward Lucasin kysymys:

Mr Foreign Minister, I just wondered what your reaction is to the indictments that were published yesterday in the United States that shows 1.25 million dollars a month of Russian taxpayers' money being spent in trying to influence the American election. Do you think that was— Do you see a good return on that investment? (MSC 2018)

(1) Ulkoministeri Lavrovin alkuperäinen vastaus:

(1) Знаете, у меня реакции нет никакой, потому что публиковать можно что угодно. (2) Мы видим, как множатся обвинения, утверждения, заявления. (3) Но я также читал заявление госпожи Манфры, по-моему, помощник руководителя Homeland Security, министерства внутренней безопасности США, которая опровергла сообщения о том, будто бы какая-либо страна оказала влияние на результаты выборов. (4) То же самое сказал, как я понимаю, Майк Пенс совсем недавно, либо здесь, либо в одной из соседних столиц. (5) Поэтому пока мы не увидим фактов, все остальное будет трепотней. (6) Извините, ради бога, за не очень дипломатичное выражение. [Virkkeet numeroitu viittaamista varten.] (Ministry of Foreign Affairs of Russia 17.2.2018)

[Käännökseni suomeksi: (1) Tiedättekö, minulla ei ole mitään reaktiota, koska julkaista voi mitä vaan. (2) Näemme, kuinka syytökset, väitökset, lausunnot lisääntyvät. (3) Mutta luin myös rouva Manfran lausunnon, hän on mielestäni Homeland Securityn, USA:n sisäisen turvallisuuden ministeriön, johtajan avustaja, jossa hän torjui väitteet, että jokin maa olisi vaikuttanut vaalien tulokseen. (4) Samaa sanoi ymmärtääkseni Mike Pence hiljattain joko täällä tai jonkin naapurimaan pääkaupungissa. (5) Sen vuoksi ennen kuin näemme faktoja, kaikki muu on potaskaa. (6) Suokaa, herran tähden, anteeksi ei kovin diplomaattinen ilmaisu.]

(2) Simultaanitulke:

You know, I have no response. You can publish anything, and we see those indictments multiplying, the statements multiplying, and I have also read the statement from Madame Manfra, I believe that is correct. She is the advisor to the Homeland Security head in the US who denied the reports that any country has influenced the election results and same was said by Mike Pence just recently here or maybe in another European capital. So, until we see the facts everything else is just blabber. I'm sorry for this expression. (MSC 2018)

Vähän Lavrovin esiintymisen jälkeen Venäjän ulkoministeriön verkkosivuilla julkaistiin hänen venäjäksi pitämänsä puheen ja lehdistölle venäjäksi antamiensa vastausten litteroinnit sekä lehdistön englanninkieliset kysymykset käännettyinä venäjäksi. Lisäksi julkaistiin kieliversio, joka sisältää ministerin puheen ja vastausten käännökset englanniksi ja lehdistön englanninkieliset kysymykset takaisinkäännöksinä englanniksi ("retranslated into English"). Kummankaan kieliversion teksti ei täysin vastaa alkuperäisiä puhunnoksia. Tämän tutkimuksen aineistoon kuuluvan Lavrovin venäjänkielisen vastauksen litterointi on joitakin puhekielimäisyyksien poistoja ja tarkentavien tietojen lisäyksiä lukuun ottamatta yhteneväinen esimerkin 1 kanssa (esimerkiksi virkkeessä 6 käytetty kiteytynyt ilmaus *ради бога*, 'herran tähden', on jätetty pois litteroinnista).

Toimittajien kiinnostusta eniten herättänyt puhekielinen sana *трепотня* on ministeriön englanninnoksessa käännetty sanalla *bunk*: ”So, until we have the facts, everything else is bunk, pardon my not too diplomatic turn of phrase” (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 17.2.2018).

4.1 Uutiskäännöksiä

Useassa suomenkielisessä kotimaisessa sekä englanninkielisessä ulkomaisessa mediassa raportoitiin ministerin vastauksesta. Uutisissa toistuivat viittaukset samoihin vastauksen osiin. Seuraavassa esittelen poimintoja ensin suomenkielisestä mediasta, sitten englanninkielisestä. Olen pyrkinyt kattamaan suurimmat suomalaiset mediat sekä vertailun vuoksi myös englanninkielisiä keskeisiä lähteitä niin Pohjois-Amerikasta kuin Euroopasta. Lisäksi edustettuina ovat suomalainen uutistoimisto STT ja yhdysvaltalainen uutistoimisto AP.

4.1.1 Suomenkielinen referointi

Seuraavat suomenkieliset esimerkit samoin kuin jäljempänä esiteltävät englanninkieliset esimerkit on valittu niin, että ne kattavat ne osuudet uutisista, joissa käsitellään Lavrovin vastausta.

- (3) ”Niin kauan kun emme näe mitään faktoja, kaikki muu on höpinää”, Lavrov totesi. (Tuohinen, hs.fi 17.2.2018)
- (4) [*ingressi*:] Ulkoministeri ohitti syytökset siitä, että Venäjä sekaantui USA:n vaaleihin, ”pelkkänä höpinänä”. [*leipätekstissä*:] – Minulla ei ole vastausta. Te voitte julkaista mitä vain, ja se moninkertaistuu. Kunnes näemme faktat, tämä kaikki on vain pelkkää höpinää, Lavrov vastasi. (Dale, il.fi 17.2.2018)
- (5) – Ei ole mitään reaktiota, voihan sitä julkaista mitä tahansa. Me näemme, miten nyt monistetaan erilaisia väitteitä ja vakuutteluja, Lavrov sanoi. Lavrov kehotti kiinnittämään huomiota myös siihen, että Yhdysvalloissa esimerkiksi Jeanette Manfra ja Mike Pence ovat ”kiistäneet väitteet siitä, että joku maa olisi vaikuttanut vaaleihin”. – Niin kauan kun me emme näe faktoja, kaikki muu on pelkkää potaskaa. Anteeksi tämä ei-diplomaattinen ilmaisuni, Lavrov sanoi. Lavrov käytti venäjänkielistä puhekielen *trepotnja*-sanaa, joka tarkoittaa tyhjää puhetta tai valehtelua eli suomalaisittain sen voi kääntää vaikkapa potaskaksi. (Paananen, is.fi 17.2.2018)
- (6) [*otsikko*:] Venäjä vähättelee Yhdysvaltojen syytteitä: ”Ennen faktoja kaikki on potaskaa” [*leipäteksti*:] Ulkoministeri Sergei Lavrovin mukaan toistaiseksi kyse on vain huhupuheista. Lavrov kommentoi asiaa Münchenin turvallisuuskonferenssissa. – Ennen kuin saamme todellisia faktoja, kaikki on vain potaskaa. Anteeksi nyt vain, Lavrov kommentoi. (MTV 17.2.2018)
- (7) Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov kuittaa Yhdysvaltain syytökset vaaleihin sekaantumisesta höpinänä. Hän sanoi Münchenin turvallisuuskokouksessa, ettei Yhdysvallat ole esittänyt mitään todisteita. – Niin kauan kuin emme näe faktoja, kaikki muu on höpinää, Lavrov sanoi Münchenin turvallisuuskokouksessa. (Kaleva.fi 17.2.2018)

- (8) Lavrov kiisti Venäjän sekaantumisen ja sanoi, ettei voi sen vuoksi edes vastata kysymykseen. – Kunnes näemme faktoja, väitteet ovat pelkkää suunsoittoa, Lavrov sanoi. (Turtiainen, yle.fi 17.2.2018)

Esimerkeistä ilmenee, että suomalaisessa mediassa sitaateiksi, joissa toistuu alkuperäinen sisältö, ovat päätyneet yleisimmin lähteen (esimerkin 1) virkkeet 1, 2, 5 ja 6, kun taas virkkeisiin 3 ja 4 viitataan osittaisella sitaatilla, yhteenvedonmaisesti epäsuoralla esityksellä tai ei lainkaan. Suomenkielisistä sitaateista jokainen on erilainen, ja eniten toimittajien kiinnostusta herättänyt sana *требования* on käännetty kolmella eri sanalla *höpinä*, *suunsoitto* ja *potaska*. Esimerkissä 5 toimittaja tuo esille, että kyseessä on käännös, huomauttamalla, että tämän sanan voi kääntää eri tavoin.

Sananvalinta ”reaktiota” esimerkissä 5 viittaa venäjänkieliseen lähtötekstiin, samoin kuin kieltomuodon ”emme näe” käyttäminen verbistä *nähdä* esimerkeissä 3, 5 ja 7, koska kieltomuoto ilmenee myös siinä; englanninkielisessä simultaanitulkkeessa kieltomuotoa ei ole (”until we see the facts”). Esimerkin 4 sananvalinta ”vastausta” viittaa puolestaan englanninkielisen tekstin käyttöön lähteenä (vrt. esimerkin 2 lauseeseen ”I have no response”; venäjäksi on tässä käytetty sanaa *реакция*, ’reaktio’).

Sitaatit toistavat varsin tarkasti käännettäviksi valikoitujen venäjänkielisen puheenvuoron ja englanninkielisen simultaanitulkkeen virkkeiden sisällön lauseiden järjestystä myöten. Joitain huomioita kieliasusta, tarkkuudesta ja muiden journalististen funktioiden toteutumisesta kääntämisessä voi kuitenkin tehdä. Esimerkeissä 4 ja 8 tuloksena on suomeksi epätyypillinen¹ *kunnes*-sanalla alkava yhdyslause, jonka perusteella käännöstä voi pitää lähtötekstisuuntautuneena ja epäluontevana. Sitaattiin viittaavasta repliikkivivasta huolimatta esimerkki 4 on lisäksi pikemmin yhteenveto, koska se ilmaisee vain virkkeiden 1, 2 ja 5 pääsisällön jättäen pois osan puhujan esittämistä perusteluista. Myös sävy muuttuu lyhytsanaisemmaksi. Esimerkin 5 sitaatti on tarkka toisto lukuun ottamatta *паду бога* -ilmausta (’herran tähden’), jota ei ole muissakaan aineiston sitaateista. Esimerkissä 5 siteerataan anteeksipyyntöä, mikä synnyttää muista esimerkeistä jossain määrin poikkeavan kuvan puhujasta. Anteeksipyyntöä on siteerattu myös esimerkissä 6, jossa kuitenkin kyseinen osuus on yhteenveto eikä alkuperäisestä puhunnoksesta poikkeavan sävyn takia toteuta sitaatin journalistista tavoitetta luonnehtia puhujaa kertomalla, miten hän puhuu aiheena olevasta asiasta (vrt. Haapanen 2017: 3).

4.1.2 Englanninkielinen referointi

Myös englanninkielisissä uutisissa siteerattiin etupäässä virkeitä 1, 2, 5 ja 6 ja virkkeistä 3 ja 4 annettiin yhteenveto epäsuoran kerronnan avulla, tai niihin ei viitattu lainkaan.

- (9) Russian Foreign Minister Sergei Lavrov on Saturday dismissed as baseless "claptrap" charges of Russian meddling in U.S. elections [...] "I have no response," Lavrov said. "You can publish anything, and we see those indictments multiplying, the statements multiplying." He argued that U.S. officials also have said no country influenced the 2016 presidential election results. "Until we

---

¹ ”*Kunnes* on adverbiaalikonjunktioksi sikäli erikoinen, että sen aloittama lause esiintyy vain yhdyslauseen jälkijäsenenä” (VISK § 1125).

see the facts, everything else is just claptrap,” he said. Some news media translated his pungent "claptrap" description (трепотней) [*sic*] as "blather," "blabber" or "a bit of trouble." (Stanglin, USA Today, 17.2.2018)

- (10) At an appearance at the Munich Security Conference, Lavrov dismissed the claims made in the indictment, arguing that until evidence was presented, Mueller's summary means nothing. "I have no response. You can publish anything, and we see those indictments multiplying, the statements multiplying," Lavrov said, according to The Associated Press. "Until we see the facts, everything else is just blabber," he added, with other translations describing Lavrov's expression as "claptrap." (Bowden, The Hill, 17.2.2018)
- (11) "Until we see the facts, everything else is just blabber," Lavrov said Saturday to an international audience at the Munich security conference. I'm [*sic*] sorry for this expression." (Heintz, The Associated Press, 17.2.2018)
- (12) Russian Foreign Minister Sergey Lavrov dismissed as "just blabber" charges brought by U.S. special counsel Robert Mueller against Russian nationals and entities accused of involvement in a scheme to disrupt the 2016 U.S. presidential election and assist Donald Trump's candidacy. Asked about the charges at the Munich Security Conference on Saturday, Lavrov said multiple U.S. officials, including Vice President Mike Pence, had stated that no foreign country had any impact on the outcome of the election. "Until we see the facts, everything else is just blabber," Lavrov said. (Maxwell, Politico Europe edition, 17.2.2018)
- (13) Allegations that Moscow ran a hidden multimillion dollar troll campaign using social media to try to to [*sic*] sway the 2016 presidential election are "blabber", Russia's foreign minister has said. Sergey Lavrov on Saturday dismissed the extraordinary US indictment released on Friday that accused 13 Russians of an elaborate plot aimed in part at helping Republican Donald Trump defeat Democrat Hillary Clinton. Mr Lavrov told a high level audience of politicians [*sic*] and security officials at the Munich Security Conference that he had "no response" to the accusations levelled by US special counsel Robert Mueller. But he went on: "You can publish anything, and we see those indictments multiplying, the statements multiplying." He argued that US officials including Mike Pence, vice president, also have said no country influenced the US election results. Mr Lavrov added: "Until we see the facts, everything else is just blabber." (Farmer, The Telegraph, 17.2.2018)

Englanninkielisissä uutisissa on samantapaista vaihtelua kuin suomenkielisissä uutisissa *трепотня*-sanankääntämisessä ("claptrap", "blabber"). Esimerkeissä 9 ja 10 kommentoidaan *трепотня*-sanankääntämisen erilaisia käännösvaihtoehtoja tai mainitaan, miten muissa medioissa sana on käännetty. Jälkimmäinen saattaa tarkoittaa sitä, että toimittaja on kirjoittanut artikkelinsa tulkkeen perusteella tai hyödyntäen muiden medioiden julkaisuja. On myös mahdollista, että toimittaja on käyttänyt lähdeaineistonaan sekä tulketta että venäjänkielistä puhetta (tosin esimerkissä 9 *трепотня*-sana on taivutetussa muodossa, mikä viittaa siihen, että toimittaja ei osaa venäjää). Esimerkeissä 9, 10 ja 13 on toistettu simultaanitulkkeen sananvalintoja, minkä perusteella uutisen lähtötekstin voi olettaa olevan englanninkielinen tulke. Muiden esimerkkien lähtöteksti voi olla yhtä hyvin englannin- tai venäjänkielinen. Sikäli kuin *трепотня*-sanankäännöstä voidaan pitää todisteena, yhdessäkään jutussa ei ole käytetty Venäjän ulkoministeriön englanninnosta.

Englanninkielisissä uutiskäännöksissä sitaatit kattavat yhtenäisen jakson puheenvuorosta. Niiden joukossa ei ole esimerkkiä, jossa venäjänkielisen vastauksen eri osia olisi

yhdistetty yhteenvedoksi, kuten suomenkielisessä esimerkissä 4. Siteerattavaksi valittujen vastauksen osien sisältö näyttää välitetyn englanninkielisessä uutisoinnissa tarkasti eikä sävyn muuttumista ole havaittavissa, mitä voi selittää ammattimaisen englanninkielisen tulkkeen käyttäminen sitaatin lähteenä. Puhujan esittämää anteeksipyyntöä on siteerattu vain esimerkissä 11.

Esimerkki 12 sisältää lisätietoja Venäjään kohdistuvista syytteistä USA:n vaaleihin sekaantumisesta, joita alkuperäisessä vastauksessa ei ole mainittu yksityiskohtaisesti. Kuten Koskela ym. (2017: 479) toteavat, translatorisen toiminnan tyyppi *laajennus* pakottaa miettimään kääntämisen määritelmää. Esimerkin 12 kohdalla tosielämän tapahtumat ovat sattuneet englanninkielisessä maailmassa eikä niiden kuvaaminen englanniksi vaadi translatorisuutta. Toisaalta (olettaen, että toimittaja referoi venäjänkielistä tekstiä) lisätiedot juontuvat venäjänkielisen lausunnon sisällöstä ja ne annetaan, jotta venäjänkielisen puheen referointi olisi ymmärrettävää englanninkielisen tekstin lukijoille. Jos kyseessä olisi ”tavallinen” käännös, lisätietoja pidettäisiin eksplisiteina tai lisäyksinä, mihin rinnastettuna myös esimerkin 12 lisätietoja voi pitää translatorisena laajenuksena (tosin lisäys on käännöskeino, jossa ei tapahdu varsinaista kääntämistä). Translatorisen laajennuksen laatua voi arvioida tarkastelemalla sen sisältöä suhteessa jutun tavoitteisiin, kohderyhmän taustatietoihin ja todellisen maailman tapahtumiin. Näin arvioituina esimerkin 12 laajennukset vaikuttavat palvelevan jutun ymmärtämistä.

4.2 Käännetyt referoinnin laadun arvioimiseen vaikuttavia tekijöitä

Laadun määrittely, kuvailu ja arviointi ovat jossain määrin erilaisia riippuen siitä, tarkastellaanko kokonaisen artikkelin tai esimerkiksi lähteestä poimitun sitaatin kääntämistä (translatorista toistoa) vai vaikkapa viestin kääntämistä epäsuoran kerronnan avulla yhteenvedonomaisesti. Edellisessä tapauksessa laadun tarkastelussa voi käyttää melko suoraan käännöstutkimuksen erilaisia malleja. Sitatille on journalismissa määritelty funktioita, joiden toteutumismahdollisuutta voi arvioida tarkastelemalla, antaako translatorinen toisto luotettavan kuvan alkuperäisestä puhunnoksesta, sen sävystä, tyylistä ja tarkoituksesta, sekä puhujan persoonasta tämän sananvalintojen mukaan (ks. yllä luku 1 ja Haapanen 2017: 3–4).

Kun käännös on yhteenvedo, se ei välitä lähtötekstin merkityssisällön kaikkia yksityiskohtia, mutta lukija luonnollisesti odottaa yhteenvedonkin olevan totta suhteessa lähtötekstiin (vrt. Chestermanin [1997/2000: 69] suhdenormi ja relevantti samankaltaisuus), mitä voidaan kääntämisen näkökulmasta arvioida. Tällöin arvioinnissa yhdistyvät journalistisen päätöksen arviointi (mikä osa alkuperäisestä tekstistä valitaan siteerattavaksi yhteenvedona) ja valitun yhteenvetositaatin käännöksen arviointi sen suhteen, antaako yhteenvedo todenmukaisen kuvan alkuperäisestä puhutusta tai kirjoitetusta tekstistä.

Yllä esitellyt käännetyt sitaatit ovat voineet syntyä seuraavilla tavoilla:

- (a) Venäjänkielinen lähtöteksti → suomen-/englanninkielinen käännössitaatti
- (b) Venäjänkielinen lähtöteksti → englanninkielinen simultaanitulke tai esimerkiksi Venäjän ulkoministeriön käännös → suomenkielinen käännössitaatti

- (c) Venäjänkielinen lähtöteksti → englanninkielinen simultaanitulke tai esimerkiksi Venäjän ulkoministeriön käännös → englanninkielinen sitaatti

Tilanteessa (a) toimittajan tai muun käännöksestä vastaavan henkilön venäjänkielinen lähtöteksti on periaatteessa voinut olla joko Lavrovin puhe tai Venäjän ulkoministeriön julkaisema venäjänkielinen litterointi, jonka jotkin yksityiskohdat poikkeavat alkuperäisestä puheenvuorosta. Kohdassa (b) on kyse välikielen kautta tehdystä käännöksestä. Tapauksessa (c) puolestaan toimittajan käyttämä lähtöteksti on ammattimaisesti tuotettu tulke, mutta toimittaja itse ei ole toiminut translatorisesti (ks. myös Schäffner [2012: 118] tulkin jättämisestä ”näkyttömäksi” siteerattaessa tulkattua puheenvuoroa).

Yhdessäkään suomenkielisessä esimerkissä ei ole mainintaa siitä, että sitaatin lähtöteksti olisikin välikieli englanti, eikä siitä siis voi olla täydellistä varmuutta, vaikka esimerkki 4 siihen vahvasti viittaakin. Tämä näkökulma nostaa esiin kysymyksen lähtötekstin määrittelystä laadunarviointia varten. Voidaan ajatella, että koska lukijat odottavat journalistisen käännöksen vastaavan alkuperäistä puhunnosta, heidän näkökulmastaan journalistista kääntämistä on arvioitava vertaamalla sitä juuri alkuperäiseen puhunnokseen, vaikka käännös olisi käytännön syistä tehty välikielen kautta. Välikielisen tekstin käyttäminen lähtötekstinä on alan sisäinen institutionaalinen tekijä, joka saattaa vaikuttaa uutiskäännösten laatuun (ei automaattisesti negatiivisesti, vaan koska se tuo prosessiin välivaiheen inhimillisine tekijöineen). Institutionaaliset tekijät, kuten ketkä käännöksiä tekevät toimituksissa, millaisia kieli- ja kääntämisen taitoja heiltä edellytetään, mitä käännetään ja käännetäänkö välikielisiä tekstejä (vrt. preliminary norms [Toury 1995: 58]) luovat puitteet, joissa journalistinen kääntäminen tapahtuu. Ne heijastuvat viime kädessä journalististen käännösten laatuun (vrt. Abdallahin [2007: 283] näkemys prosessin laadusta osana kokonaislaatua).

Tilanne, jossa toimittaja on yleisössä ja seuraa sivusta muiden keskustelua, jota myöhemmin referoi kohdekielellä, on välimuoto Haapasen ja Perrinin (2019) kieltenvälisen siteerauksen tyypeistä. Siinä yhdistyvät sekä mahdollisuus seurata ja käyttää muiden tuottamaa tekstiä (siteeraustyyppi 1) että nähdä elekieli ja kuulla äänensävyt, mikä voi tarkoittaa puheen tulkintaa. Toimittaja voi myös itse esittää kysymyksen, johon saa vastauksen, jolloin kyseessä olisi kieltenvälisen siteerauksen toinen tyyppi (siteeraustyyppi 2). Kenties siteeraustyyppien välinen ero kiteytyykin siihen, onko lähdemateriaali kirjallista, jollaisena käännöskin pysyy, vai suullista, jolloin käännettäessä muuttuu kielen lisäksi muoto. Puheen muuntaminen kirjoitettuun muotoon niin, että kirjoitus heijastaa puhujan tarkoitusta täydellisesti kaikkine sävyineen, painotuksineen ja merkitysvivahteineen, on vaativaa ellei mahdotonta silloinkin, kun siihen ei liity kääntämistä. Tämä vaikeus on huomioitava, kun arvioidaan puhutusta kielestä käännettyjä sitaatteja. Perustuessaan tulkkeeseen kieltenvälinen siteeraus sisältää vielä lisävaiheen, johon väistämättä liittyy uuden kielen ja sen myötä uuden toimijan mukaan tulosta johtuva viestin muuntamisen mahdollisuus. Ammattimaisesti toteutetussa tulkkauksessa, kuten tämän tutkimuksen esimerkeistä ilmenee, riskiä voi pitää pienenä.

5 Tulosten pohdintaa

Tässä artikkelissa esitellyt esimerkit tavoista, joilla yhteen venäjänkieliseen puheenvuoroon on viitattu sen osia toistamalla, tiivistämällä ja laajentamalla, ovat ehkä yllättävänkin samankaltaisia niin suomalaisissa kuin ulkomaisissa englanninkielisissä medioissa. Puheenvuoron samat tietyt virkkeet on valikoitu siteerattaviksi (toistettaviksi) ja tietyt puolestaan sellaisiksi, joista tarjotaan lukijoille toiston sijaan yhteenveto tai joista kerrotaan epäsuorasti. Uutiskäännöksiä tarkasteltaessa havaittiin joitain tarkkuuteen, puheen sävyyn sekä kielen luontevuuteen liittyviä ongelmia ja että yhteenveto voidaan esittää sitaattina, mikä on sitaatin määritelmän vastaista (ks. Haapanen 2016). Ongelmat voivat osaltaan johtua yleisistä haasteista, joita on puhutun kielen muuntamisessa kirjoitettuun muotoon. Analyysi tukee myös aikaisempia havaintoja siitä, että tulkkeen asemaa todellisenä lähteenä häivytetään siteerauksessa, vaikka uutiskäännöksen varsinainen lähde ei olekaan alkuperäinen puhe. Laadunarvioinnissa on kuitenkin perusteltua arvioida sitaatin ja alkuperäisen puheen välistä suhdetta, josta riippuu, voiko sitaatin journalistinen funktio toteutua.

Sitaattiin sisältyvä, diplomaatilta erikoinen ja siksi ehkä kiinnostava sananvalinta *треботня* oli käännetty eri tavoin sekä suomeksi että englanniksi, ja lisäksi vaihtoehtoisten käännösvastineiden olemassaolo oli joissain esimerkeissä tuotu esille. Tällainen kommentointi osoittaa tarkkuuteen pyrkimistä myös journalistisessa kääntämisessä ja mahdollisesti sitä, että puhekielisen ilmauksen kääntäminen koettiin hankalaksi. Toimittajien jutuissaan tekemät huomautukset vaihtoehtoisista käännöksistä voi nähdä merkkinä siitä, että toimittajat tiedostavat toimivansa translatorisesti. Tässäkin artikkelissa toistettu toteamus, jonka mukaan toimittajat eivät koe olevansa kääntäjiä, saattaa kaivata tarkennusta tulevissa tutkimuksissa. *Paraprofessionaalinen kääntäjä* -termi voi olla yksi keino tuoda keskusteluun ”nimike”, joka auttaa tunnistamaan toimittajan työn translatorisuuden, sen vaatimukset ja siihen kohdistuvat odotukset muun muassa erityyppisissä siteeraustilanteissa.

Esimerkit havainnollistavat myös, että yhdestä puheenvuorosta voi tiedotusvälineissä olla luettavissa useita erilaisia käännöksiä, jotka toistetaan suorana kerrontana sitaattimerkein tai repliikkiviivalla varustettuina osoituksena sanatarkkuudesta. Toimittajien translatorinen toiminta voi näin nousta näkyväksi osalle lukijoista ja medioille itselleen ja muistuttaa lukijoita siitä, että sitaattien alkuperä on vieraassa kielessä ja kulttuurissa, mikä on huomioitava niiden tulkinnassa. Samankaltainen, ei siis välttämättä kielteinen, vaikutus voi olla tämänkin tutkimuksen aineistossa ilmenneillä lähdetekstisuuntautuneilla, vieraannuttavilla käännösratkaisuilla.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Bowden, John 17.2.2018. Russia's Lavrov dismisses Mueller indictments as lacking 'facts'. *The Hill*. Saatavissa: <http://thehill.com/policy/international/374354-russias-lavrov-dismisses-mueller-indictments> [viitattu 26.4.2018].

Dale, Nina 17.2.2018. Venäjän ulkoministeri Sergei Lavrov: ”Historia rankaisee niitä, jotka eivät opi”. *Iltalehti*. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/201802172200752526> [viitattu 6.8.2020].

Farmer, Ben 17.2.2018. Accusations of Moscow troll campaign to sway US election are 'blabber', says Russian foreign minister. Saatavissa: *The Telegraph*. Saatavissa: <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/02/17/accusations-moscow-troll-campaign-sway-us-election-blabber-says/> [viitattu 18.12.2018].

Heintz, Jim 17.2.2018. Russia dismisses US charges as ‘just blabber,’ ‘Russophobia’. *The Associated Press*. Saatavissa: <https://apnews.com/1b48e18fa48745ed906d85f13f344df7> [viitattu 17.12.2019].

Kaleva, STT 17.2.2018. Lavrovin mielestä Yhdysvaltojen syytökset ovat ”höpinää” – McMaster: Todisteet kiistattomia. *Kaleva*. Saatavissa: <http://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat/lavrovin-mielesta-yhdysvaltojen-syytokset-ovat-hopinaa-mcmaster-todisteet-kiistattomia/785259/> [viitattu 26.4.2018].

Maxwell, Fiona 17.2.2018. Russian foreign minister: Claims of US election interference ‘just blabber’. *Politico (Europe edition)*. Saatavissa: <https://www.politico.eu/article/sergey-lavrov-russian-foreign-minister-claims-of-us-election-interference-just-blabber/> [viitattu 18.12.2019].

Ministry of Foreign Affairs of Russia 17.2.2018. С. Лавров на Мюнхенской конференции 2018. *YouTube*. Saatavissa: <https://youtu.be/YYzt-HfHAs4>, (tulkkaamaton, alk. kohdasta 11.30). [viitattu 26.4.2018].

Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 17.2.2018. Foreign Minister Sergey Lavrov's remarks and answers to questions at the Munich Security Conference, Munich, February 17, 2018. Saatavissa: https://www.mid.ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/3081301 [viitattu 26.4.2018].

MSC 2018 = Munich Security Conference 17.2.2018, statement by Sergey Lavrov. Saatavissa: https://securityconference.org/en/medialibrary/search/?tx_solr%5Bfilter%5D%5B0%5D=type:video&tx_solr%5Bq%5D=lavrov (tallenne lehdistötilaisuudesta, tulkattu, alk. kohdasta 12.12). [viitattu 12.12.2019].

MTV 17.2.2018. Venäjä vähättelee Yhdysvaltojen syytteitä: ”Ennen faktoja kaikki on vain potaskaa”. *MTV*. Saatavissa: <https://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/venaja-vahattelee-yhdysvaltojen-syytteita-ennen-faktoja-kaikki-on-potaskaa/6774788#gs.8aNvnFI> [viitattu 26.4.2018].

Paananen, Arja 17.2.2018. Lavrov Yhdysvaltain vaalisyytöistä: ”Niin kauan kun emme näe faktoja, kaikki on pelkkää potaskaa”. *Ilta-Sanomat*. Saatavissa: <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000005571307.html> [viitattu 26.4.2018].

Stanglin, Doug 17.2.2018. Sergei Lavrov rejects as 'claptrap' charges of Russian election meddling. *USA Today*. Saatavissa: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2018/02/17/sergei-lavrov-rejects-claptrap-charges-russian-election-meddling/347830002/> [viitattu 26.4.2018].

Tuohinen, Petteri 17.2.2018. Euroopan silmäätekevät puivat turvallisuutta Münchenissä – lue yhteenveto päivän kiinnostavimmista puheenvuoroista. *Helsingin Sanomat*. Saatavissa: <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005570996.html> [viitattu 26.4.2018].

Turtiainen, Suvi 17.2.2018. Venäjän Sergei Lavrov kiisti vaalisekaantumisen tiukkasanaisesti: Kunnes näemme faktoja, väitteet ovat pelkkää suunsoittoa. *YLE.fi*. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10080658> [viitattu 26.4.2018].

Kirjallisuuslähteet

Abdallah, Kristiina 2007. Tekstittämisen laatu – mitä se oikein on? Teoksessa: Riitta Oittinen & Tiina Tuominen (toim.) *Olennessa äärellä. Johdatus audiovisuaaliseen kääntämiseen*. Tampere: Tampereen yliopisto, 272–293.

Bielsa, Esperança 2007. Translation in global news agencies. *Target* 19:1, 135–155.

Chen, Ya-mei 2009. Quotation as a key to the investigation of ideological manipulation in news trans-editing in the Taiwanese press. *TTR* 22:2, 203–238.

Chesterman, Andrew [1997] 2000. *Memes of translation. The spread of ideas in translation theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Haapanen, Lauri 2016. Haastatteludiskurssin rekontekstualisointi sitaateiksi lehtijuttuun. *Virittäjä* 120:2, 218–254. Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/51313> [viitattu 6.8.2020].

Haapanen, Lauri 2017. Haastattelupuheen muokkaus lehtijutun sitaateiksi. *Virittäjä* 121:4, 2–7. Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/65533> [viitattu 6.8.2020].

Haapanen, Lauri & Daniel Perrin 2019. Translingual quoting in journalism. Behind the scenes of Swiss television newsrooms. Teoksessa: Lucile Davier & Kyle Conway (toim.) *Journalism and Translation in the Era of Convergence*. Benjamins Translation Library (BTL). Amsterdam: John Benjamins, 15–42.

Holland, Robert 2006. Language(s) in the global news. Translation, audience design and discourse (mis)representation. *Target* 18:2, 229–259.

Holland, Robert 2013. News translation. Teoksessa: Carmen Millán & Francesca Bartrina (toim.) *The Routledge Handbook of Translation Studies*. London/New York: Routledge, 332–346.

- Kang, Ji-Hae 2007. Recontextualization of news discourse. *The Translator* 13:2, 219–242.
- Koskela, Merja, Kaisa Koskinen & Nina Pilke 2017. Bilingual formal meeting as a context of translatoriality. *Target* 29:3, 464–485.
- Schäffner, Christina 2012. Unknown agents in translated political discourse. *Target* 24:1, 103–125.
- Toury, Gideon 1995. *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Valdeón, Roberto A. 2015. Fifteen years of journalistic translation research and more. *Perspectives* 23:4, 634–662.
- Valdeón, Roberto A. 2019. Ad hoc Corpora and Journalistic Translation Research. BBC News and BBC Mundo's Coverage of Margaret Thatcher's Death and Funeral. *Across Languages and Cultures* 20:1, 79–95.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> [viitattu 31.12.2019].

Kirjoittaja

Nina Havumetsä toimii venäjän kielen ja kääntämisen yliopisto-opettajana Itä-Suomen yliopistossa. Hänen tutkimusaiheitaan ovat journalistinen kääntäminen, kääntämisen normit ja tietokirjallisuuden kääntäminen.

Sähköpostiosoite: nina.havumetsa (at) ues.fi